

Temat: Budżet państwa, czyli jak „pokroić ten tort”

Podstawa programowa:

28. Gospodarka w skali państwa. Uczeń:

- 2) wymienia najważniejsze dochody i wydatki państwa; wyjaśnia, co to jest budżet państwa.

Kompetencje kluczowe:

- kompetencje społeczne i obywatelskie.

Czas trwania: 2 godziny lekcyjne.

Skrócony opis lekcji

Uczniowie dowiadują się, jakie funkcje pełni państwo, skąd biorą się dochody i jakie są główne wydatki państwa. Biorąc udział w symulacji posiedzenia Rady Ministrów, uczniowie mają okazję poznać, czym zajmują się poszczególne resorty administracji państwowej i przekonać się, że podział kwoty należącej do budżetu państwa nie jest prosty.

Cele lekcji:

- zapoznanie uczniów z tematem dochodów, jakimi zasilany jest budżet państwa,
- zapoznanie uczniów z tematem wydatków, jakie są realizowane z budżetu państwa,
- uświadomienie, jakie działania są finansowane z budżetu państwa.

Słowa kluczowe:

- budżet państwa,
- dochody budżetu państwa,
- wydatki budżetu państwa,
- kompetencje społeczne i obywatelskie.

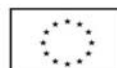

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Wydawnictwa Szkolne
i Pedagogiczne S.A.
Pomagamy uczyć

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Formy, metody i techniki:

- e-learning,
- praca w zespołach,
- symulacja,
- prezentacja,
- praca z tekstem.

Oczekiwane rezultaty

Po zajęciach uczeń:

- wyjaśnia, co to jest budżet,
- wymienia dochody składające się na budżet państwa,
- wymienia wydatki, jakie są finansowane z budżetu państwa,
- wymienia resorty administracji państwowej.

Do prowadzenia zajęć niezbędne będą:

- sala, w której można ustawić krzesła w dużym kręgu,
- papier pakowy,
- taśma malarska do przylepienia papieru na ścianie,
- mazaki dla każdego uczestnika,
- tablica interaktywna z rzutnikiem,
- jednostka e-learningowa „Budżet państwa”.

W celu przygotowania się do poprowadzenia zajęć należy:

- zapoznać się z instrukcją do jednostki oraz jednostką e-learningową „Budżet państwa” i wybrać fragmenty z części „Wiedza” – ekrany 5, 6, 7 – do wykorzystania na lekcji,
- przygotować instrukcje dla uczniów odgrywających role ministrów – pociąć na paski Materiał pomocniczy.

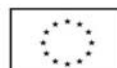

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

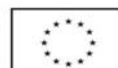
Wydawnictwa Szkolne
i Pedagogiczne S.A.
Pomagamy uczyć

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

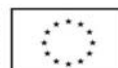
Proponowany przebieg zajęć

1. Zapisz na środku tablicy termin PAŃSTWO i otocz wyraz owalem. Zapytaj uczniów, jakie są ich oczekiwania wobec państwa jako instytucji. Co ich zdaniem państwo powinno gwarantować obywatelom, w czym pomagać, o co dbać? Zapisuj wszystkie podawane przez uczniów obszary życia społecznego, którymi, jak uważają, powinno zająć się państwo. Nie komentuj, zachęcaj jedynie, aby podawali ich jak najwięcej.
2. Przedstaw teraz cele lekcji i zapisz temat na tablicy. Powiedz uczniom, że każde państwo realizuje określoną strategię zaopatrzenia poszczególnych obywateli, zbiorowości lokalnych oraz całego społeczeństwa w dobra publiczne. Państwo, które realizuje wszystkie potrzeby i zaspakaja wszystkie oczekiwania obywateli to utopia. Są oczywiście państwa bardzo bogate (do najbogatszych według rankingu ONZ z 2009 r. należą: Norwegia, Australia i Islandia; Polska zajmuje w nim 41 miejsce), gdzie poziom życia obywateli jest wysoki, jednak w żadnym z nich publiczne finanse nie są w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb ogółu obywateli. Zaproponuj uczniom krótkie skonfrontowanie poziomu wiedzy na temat tego, czym zajmuje się państwo, jakie sprawuje funkcje i na co przeznacza wydatki. Wyświetl fragment jednostki e-learningowej „Budżet państwa” (część „Wiedza”, ekrany 5, 6, 7). Po jej obejrzeniu porównaj wspólnie z uczniami informacje tam zawarte z pomysłami uczniów, zapisanymi wcześniej na tablicy.
3. Zapowiedz teraz pracę w parach. Rozdaj parom duże arkusze papieru oraz kolorowe markery i zaproponuj, aby uczniowie przedstawili na nich budżet państwa w postaci tortu: poziome warstwy kremu i ciasta to będą wpływy do budżetu. Poproś o podpisanie ich wszystkich. Aby ułatwić uczniom zadanie, wyświetl na tablicy ekran 11 z ww. jednostki e-learningowej. Poproś uczniów o prezentację prac.
4. Zaproponuj uczniom udział w symulacji obrad Rady Ministrów, która uchwała projekt ustawy budżetowej na podstawie projektu przygotowanego wcześniej przez ministra finansów. Uchwalony projekt Rada przedstawia Sejmowi i Senatowi do zatwierdzenia do 31 października każdego roku. Jeżeli nie jest w stanie przedstawić projektu ustawy budżetowej w tym terminie, to rząd jest zobowiązany do przedłożenia projektu ustawy

o prowizorium budżetowym, która określa dochody i wydatki państwa na określoną część roku. Ustawa o prowizorium traci moc z chwilą uchwalenia ustawy budżetowej. Powiedz uczniom, że za chwilę przekonają się, że decyzje o tym, które i w jakiej wysokości dziedziny życia społecznego i gospodarczego powinny być finansowane z funduszy publicznych, nie są łatwe. Daj zespołom do wylosowania role ministrów. Decyzję o tym, kto je odegra, uczniowie niech podejmą sami w swoich zespołach. Poinformuj, że według projektu zaproponowanego przez ministra finansów dochody budżetu wyniosą w tym roku 345,5 mld zł. Wydatki zaplanowano na kwotę nie większą niż 397,7 mld zł. Ta rozbieżność budzi wątpliwości niektórych ministrów, ponieważ zakłada deficyt budżetu państwa na poziomie 52,2 mld zł. Dlatego potrzebne są decyzje w zakresie racjonalnego gospodarowania publicznymi pieniędzmi. Wręcz każdemu z zespołów zakres kompetencji właściwego ministra z Materiału pomocniczego. Daj uczniom kilka minut na określenie kwoty, o jaką będzie zabiegał minister, oraz na zastanowienie się nad jej przeznaczeniem, a także sformułowanie argumentów, dlaczego te wydatki są niezbędne. Poproś, aby uczniowie na wcześniej przygotowanym rysunku „wykroili” swój kawałek tortu, czyli zaznaczyli „swoją” część budżetu po obliczeniu, ile procent całości stanowić będzie kwota, o jaką będą się ubiegać, i zawiesili rysunek w widocznym miejscu na ścianie. Ustawcie krąg z 17 krzeseł na środku sali i niech ministrowie zajmą swoje miejsca. Pozostali uczniowie przyjmą role dziennikarzy. Ich zadaniem będzie obserwowanie wystąpień ministrów i po ich zakończeniu komentowanie wystąpień. Na wystąpienie każdy minister będzie miał 2 minuty. Następnie Rada Ministrów zgłasza za przyjęciem danej kwoty w proponowanej wysokości lub za jej zmniejszeniem.

5. Pełniąc rolę sekretarza, zapisuj na tablicy kwoty podawane przez ministrów oraz kwoty, które w wyniku głosowania zostały przyjęte. Podsumuj następnie wspólnie z uczniami ostatecznie ustalone kwoty. Sprawdźcie, czy uchwalony projekt budżetu jest zrównoważony. Poproś teraz dziennikarzy – obserwatorów o komentarze.
6. Kończąc lekcję, zapytaj, co uczniowie uważają za ważne do zapamiętania.
7. Postaw bardzo dobre oceny wszystkim zaangażowanym uczniom i podziękuj im za aktywny udział w zajęciach.

Materiał pomocniczy

Ministrowie i ich kompetencje

Słownik:

Budżet państwa – może być definiowany jako:

- **akt prawny**

budżet – akt prawny (ustawa), w którym określono dochody i wydatki państwa na czas roku kalendarzowego; dochody i wydatki są ustalane na podstawie obowiązującego prawa;

- **plan finansowy**

budżet – plan przyszłych dochodów i wydatków państwa; budżet jest planem dyrektywnym, tzn. że nakłada na organy finansowe i innych wykonawców obowiązek zrealizowania dochodów w zaplanowanej wysokości, a także dokonania wydatków określonych w planie, czyniąc jednocześnie te organy odpowiedzialnymi za wykonanie zadania;

- **fundusz**

budżet – zasób środków pieniężnych; strumień dochodów i wydatków, które w danym czasie powinny się równoważyć.

Ustawa budżetowa – jeden z najważniejszych aktów prawnych obowiązujących w państwie, określający jego roczny plan finansowy oraz obejmujący dochody i wydatki, zwane budżetem państwa; ogólne zasady i tryb gromadzenia środków pieniężnych, objętych budżetem państwa, oraz przeznaczania tych środków na finansowanie zadań wynikających z funkcji państwa.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Wydawnictwa Szkolne
i Pedagogiczne S.A.
Pomagamy uczyć

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

